

Turquia: una sospita raonable (1)

L'ESTRANY –I TAMBÉ SOSPITÓS– COP D'ESTAT QUE TURQUIA VA VIURE FA POC HA PERMÈS VISUALITZAR LES PARADOXES D'UN PAÍS MUSULMÀ QUE SEMPRE HA TINGUT UNA FERMA VOCACIÓ EUROPEA.

La majoria d'incendis provocats per cobrar l'assegurança solen tenir una característica comuna: el propietari no hi pren mal, i hi surt guanyant més que si no hi hagués hagut cap foc. Quina meravellosa sort. El president de la República de Turquia, Recep Tayyip Erdogan, també ha tingut molta sort amb els fets que s'han produït les darreres setmanes. Resulta que les coses no anaven del tot bé i de cop i volta, hop!, un providencial cop d'Estat que té les següents envejables conseqüències: a) reforça el lideratge d'Erdogan i situa la seva popularitat interna a nivells mai vistos; b) el cop d'Estat és condemnat unànimement per la comunitat internacional en nom de la democràcia, i reubica Turquia en una posició central de l'escaquer polític mundial; c) l'oposició més abrandada al Govern turc, des de militars d'alta graduació fins a funcionaris insignificants, queda neutralitzada amb severitat (amb tanta severitat, que sembla més aviat impossible que torni a aixecar el cap en anys). Si un cop d'Estat és això, jo en vull un: tot són avantatges! És justament aquest fet el que convida a albergar un dubte raonable sobre allò que ha passat o ha deixat de passar realment. No sóc gens aficionat a les teories conspiratòries, però en aquest cas un té dret a esgrimir la hipòtesi que aquest suposat cop d'Estat ha estat, si més no parcialment, teledirigit des d'instàncies que no són les que caldria esperar. Repeteixo que es tracta d'una hipòtesi, i marco també l'adverbi "parcialment".

El que voldríem explicar en aquest article i el següent, en tot cas, és que el dilema col·lectiu de Turquia i les peripècies personals d'Erdogan enfonsen les seves arrels en fets que van molt més enllà d'aquest cop d'Estat amb aires de prestidigitació. El problema de Turquia rau en la seva identitat: un país musul-

FERRAN
SÁEZ MATEU

mà –que no àrab– amb vocació europea. El repte, òbviament, és complicat, tant per als turcs com per als europeus. Fidels o retocats, els retrats de Turquia exerceixen des de fa molts segles un inusual paper en el si de la cultura occidental. N'hi ha de tota mena: literaris, pictòrics o fins i tot musicals (entre els segles XVII i XVIII, per exemple, François Couperin o Marin Marais van compondre curioses recreacions sonores d'aquell món desconegut). D'alguna manera, l'Europa cristiana i l'antic Imperi otomà no van deixar mai d'observar-se, encara que fos des de la suspicàcia o, més generalment, des de la confrontació oberta. Hi ha moltes maneres de mirar, i una

d'elles consisteix concretament a fer punteria. El marge temporal d'aquesta fricció és molt gran; això acaba tenint un efecte inexorable en l'imaginari col·lectiu. Existeix una anècdota que ho resumeix prou bé, tot això. El *croissant* –en francès, el terme fa referència probablement a la mitja lluna creixent, símbol de l'islam– neix en l'època de la Viena quasi assetjada. Pur canibalisme ritual. Paga la pena esmentar la ciutat de Viena, per cert, només per recordar l'abast geogràfic de la penetració otomana cap a l'Oest, i l'efecte psicològic que devia produir en els atemorits inventors del *croissant*. Adherides fins i tot a les paraules, aquestes coses són difícils d'esborrar.

Ara i fa tres segles Turquia continua essent percebuda per Europa com una amenaça. Han variat les raons de la desconfiança, però no la seva intensitat. Abans s'apel·lava a la qüestió militar i a la diferència religiosa, i ara a la demografia, el respecte als drets humans o l'economia; el resultat és el mateix. La plena integració de Turquia en la Unió Europea, de moment quimèrica, està del tot condicionada pel record històric d'un Imperi otomà que innegablement ha estat el principal (i únic!) enemic real de l'Europa cristiana al llarg de molts segles. A l'Europa balcànica, la cultura turca és molt més que un record: és una veritable presència en forma de minarets, hàbits alimentaris, etc. Cap a l'Est, les diverses variants del turc arriben fins a la Xina, distribuïdes per diversos països de l'Àsia central. Recep Tayyip Erdogan és perfectament conscient de la seva força, i precisament per això li ha anat tot tan bé. Però té una enorme pedra a la sabata: el llegat laïcista d'Atatürk. En la segona entrega d'aquest article en parlarem.

Escriptor i professor a la URL